

مدیریت بحران‌های سیاسی: راهبردهای مقابله با بی‌ثباتی و ناآرامی‌ها

هادی رجبی^۱، محمد رجبی^۲

۳۱

دوره ۸، شماره ۴، پیاپی ۳۱
زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۹/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۲/۲۶

صص: ۲۰۶-۱۷۳

شاپا چاپی: ۴۵۶۵-۲۵۸۸

الکترونیکی: ۰۳۸۱-۲۷۱۷

چکیده

ناآرامی‌های سیاسی پس از انتخابات ریاست‌جمهوری بلاروس در سال ۲۰۲۰ نشان‌دهنده تلاش برای براندازی نرم (انقلاب رنگی) در این کشور بود. این پژوهش به دنبال شناسایی علل وقوع ناآرامی‌های سیاسی و تحلیل راهبردهای نظام سیاسی حاکم در مقابله با آن‌هاست. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با روش کیفی تحلیل محتوا انجام شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA تحلیل و مقولات و کدهای مرتبط با موضوع شناسایی گردید. مخالفان طیفی از اقدامات مسالمت‌آمیز تا خشونت‌آمیز را به کار گرفتند و از ابزارهای رسانه‌ای، عملیات روانی، و تحریک افکار عمومی برای گسترش دامنه ناآرامی‌ها بهره بردند. نظام سیاسی بلاروس نیز با پیشگیری، کنترل منازعات، عملیات روانی، و مشروعیت‌زدایی از مخالفان، موفق به حفظ ثبات خود شد. منازعات سیاسی بلاروس در سه گام شکل گرفت: اعتراضات زودهنگام، اقدامات غیرمسالمت‌آمیز و بروز خشونت. نظام سیاسی حاکم با استفاده از راهبردهای مقابله با ناآرامی‌ها توانست از بی‌ثباتی جلوگیری کند. این راهبردها به‌عنوان مدلی برای مدیریت بحران‌های سیاسی قابل استفاده است.

کلیدواژه‌ها: بی‌ثباتی سیاسی، ناآرامی داخلی، مدیریت بحران، انقلاب‌های رنگی، براندازی نرم.

۱. استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول) rajabi7772@gmail.com

۲. استادیار و عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، تهران، ایران

مقدمه

انتخابات ریاست جمهوری بلاروس در ۹ آگوست ۲۰۲۰ (۱۹ مرداد ۱۳۹۹) برگزار شد، و با مشارکت ۸۴,۰۵ درصد از واجدان شرایط، نتایجی جنجالی به دنبال داشت. در این انتخابات، الکساندر لوکاشنکو با کسب ۸۰,۰۸ درصد آرا برای ششمین بار به‌عنوان رئیس‌جمهور انتخاب شد، درحالی‌که سوتلانا تیخانوفسکایا، نامزد اصلی مخالفان، تنها ۸ درصد آرا را به دست آورد. این نتایج موجب آغاز اعتراضات گسترده مخالفان شد که با شعارهایی نظیر استعفای لوکاشنکو، مشروعیت نتایج انتخابات را به چالش کشیدند. بلاروس، به‌عنوان یکی از کشورهای وابسته به روسیه، در معادلات سیاسی و اقتصادی خود به شدت تحت تأثیر این ارتباط قرار دارد. وابستگی اقتصادی به روسیه، به‌ویژه پس از اعمال تحریم‌های اروپا، و تقویت روابط نظامی با این کشور در مواجهه با تهدیدات خارجی، جایگاه استراتژیک بلاروس را برای مسکو تثبیت کرده است. این امر به‌وضوح در واکنش لوکاشنکو نمایان است که اعلام کرد روسیه در صورت تهدید نظامی از خارج، در تأمین امنیت بلاروس کمک خواهد کرد. ویژگی‌های شخصیتی لوکاشنکو نیز در بحران‌های سیاسی این کشور نقشی کلیدی داشت. روحیه تمامیت‌خواهی و امتناع وی از هرگونه مذاکره با مخالفان، همراه با اقدامات نظامی و نمایشی نظیر حضور مسلحانه در دیدار با نیروهای امنیتی، حاکی از گرایش او به سرکوب معترضان با زور و خشونت بود.

طی سال‌های گذشته، رهبر معظم انقلاب اسلامی بر ضرورت پیش‌بینی تهدیدات نوین و طراحی راهکارهای مناسب برای مقابله با آن‌ها تأکید داشتند: «تهدیدهای متوجه کشورها دائم در حال تحول است... دانشگاه‌های ما باید تهدیدهای جدید را پیش‌بینی کنند و برای مقابله با آن‌ها برنامه داشته باشند.» (۱۳۹۹/۷/۲۱) تحلیل منازعات سیاسی در بلاروس از این منظر اهمیت دارد که این رویدادها با بهره‌گیری از پیشرفته‌ترین ابزارهای سیاسی و رسانه‌ای توسط دولت‌های مداخله‌گر غربی، به‌ویژه ایالات متحده، علیه دولت‌هایی که خارج از سلطه غرب عمل می‌کنند، طراحی شده‌اند. بر این اساس، این مقاله به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که گام‌های منازعات داخلی و بی‌ثباتی سیاسی شکل گرفته در بلاروس چیست و نظام سیاسی این کشور برای مقابله با آن‌ها از چه راهبردهایی بهره برده است؟

۲. پیشینه تحقیق:

یکی از دغدغه‌های اصلی فلاسفه، اندیشمندان و پژوهشگران حوزه علوم سیاسی، بررسی علل وقوع ناآرامی‌ها و بی‌ثباتی‌های سیاسی در نظام‌های سیاسی مختلف بوده است. این دغدغه را می‌توان در آثار کلاسیک مانند مکتوبات افلاطون و ارسطو در یونان باستان، جاماسب‌نامه در ایران باستان و تعالیم کنفوسیوس در چین باستان مشاهده کرد. این متون به تحلیل ریشه‌های بی‌ثباتی سیاسی و ارائه توصیه‌هایی برای غلبه بر آن پرداخته‌اند. در ادامه تاریخ، آثاری مانند سیاست‌نامه نظام‌الملک و شهریار ماکیاولی نیز نشان‌دهنده تلاش مستمر برای یافتن راهکارهایی به منظور جلوگیری از بروز ناآرامی‌های سیاسی بوده‌اند. در دوران معاصر، موضوع بی‌ثباتی سیاسی در چارچوب نظریه‌های توسعه و حکمرانی مورد توجه قرار گرفته است. نظریه‌پردازانی همچون هانتینگتون، لیپست و گیدنز، به تحلیل بحران‌های سیاسی و راهکارهای گذار از این بحران‌ها پرداخته‌اند. این تحلیل‌ها بر نقش عوامل مختلفی نظیر مشروعیت نظام، انسجام اجتماعی، شفافیت و پاسخگویی تأکید داشته‌اند. با وجود این، موضوع بی‌ثباتی سیاسی در بلاروس و به‌ویژه ناآرامی‌های مرتبط با انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۲۰۲۰، موضوعی جدید و کمتر مورد توجه در پژوهش‌های علمی بوده است. این مسئله باعث شده است که مدارک علمی و مطالعات معتبر درباره این موضوع محدود باشد و ضرورت انجام پژوهش‌های عمیق و مبتنی بر داده‌های تجربی در این زمینه بیش از پیش احساس شود. پژوهش حاضر در تلاش است تا با تمرکز بر این خلأ تحقیقاتی، به تحلیل بی‌ثباتی سیاسی در بلاروس و راهبردهای مقابله با آن بپردازد.

۲-۱. مبانی نظری: الگوی براندازی نرم (انقلاب رنگی)

گونه‌شناسی منازعات سیاسی در بلاروس نشان‌دهنده بهره‌گیری از ابزارها و روش‌های براندازی نرم و انقلاب رنگی توسط مخالفان دولت این کشور است. براندازی نرم یا انقلاب‌های رنگی، از جمله روش‌های نوین و موفق مداخله سیاسی-امنیتی در کشورهایی با نظام‌های سیاسی مستقل محسوب می‌شود. این نوع براندازی، وضعیت‌هایی را توصیف می‌کند که در آن اعتراضات بدون خشونت و خونریزی انجام شده و تا تغییر ساختارهای سیاسی-حکومتی ادامه می‌یابد (جمالی، ۱۳۹۱). به‌طور کلی، براندازی نرم عمدتاً در کشورهایی رخ می‌دهد که حداقلی از دموکراسی و احترام به آزادی‌های اساسی در آن‌ها وجود دارد. در چنین مواردی، درگیری‌های نظامی گسترده میان نیروهای امنیتی و مردم مشاهده نمی‌شود (گلشن‌پژوه، ۱۳۸۴). در واقع، براندازی نرم، هدف سیاسی جنگ نرم است و ممکن است به

براندازی نرم منجر شود. این امر زمانی رخ می‌دهد که جنگ نرم تأثیر عمیقی بر طیف وسیعی از مردم گذاشته باشد و نگرش آنان را تغییر دهد، درحالی‌که نخبگان سیاسی همچنان به باورهای خود پایبند باشند. اگر جنگ نرم نخبگان جامعه را نیز هدف قرار دهد، ممکن است به استحاله نظام سیاسی و تغییر تدریجی ساختار سیاسی منجر شود؛ اما زمانی که این تغییرات با سرعتی غیرقابل کنترل همراه باشد، به تغییرات ساختاری وسیع‌تری مانند فروپاشی شوروی می‌انجامد.

نخستین نمونه از براندازی نرم در قالب انقلاب رنگی، در دوره شش‌هفته‌ای از ۱۷ نوامبر تا ۲۹ دسامبر ۱۹۸۹ در چکسلواکی آغاز شد و پس از آن، این روند با حمایت ایالات متحده در بلغارستان (۱۹۹۰)، صربستان (۱۹۹۷ و ۲۰۰۰)، گرجستان (۲۰۰۳)، اوکراین (۲۰۰۴) و قرقیزستان (۲۰۰۵) ادامه یافت (جمالی، ۱۳۹۱). اهداف اصلی آمریکا از سامان‌دهی این نوع براندازی‌ها شامل تسلط بر مناطق ژئوپلیتیکی، کنترل جریان انتقال انرژی، مهار نظام‌های چالش‌گر، جلوگیری از شکل‌گیری اتحادیه‌های نظامی-امنیتی و همسو کردن کشورهای هدف با سیاست‌های ایالات متحده است (نائینی، ۱۳۸۸).

اشتراکات انقلاب‌های رنگی شامل شروع با شعارهای دموکراسی‌خواهی و آزادی، پشتیبانی دولت‌های غربی و هدایت معترضان داخلی متمایل به غرب است. این انقلاب‌ها معمولاً با برنامه‌ریزی‌های دقیق و متناسب با شرایط هر کشور طراحی شده و غالباً در زمان انتخابات مهم به اجرا درمی‌آیند (اسماعیلی، ۱۳۹۰). نقش گروه‌های دانشجویی و اخیراً زنان در هدایت این انقلاب‌ها و بهره‌گیری از راهبردهایی که مهار آن‌ها برای دولت‌ها دشوار است، بسیار چشمگیر بوده است. رسانه‌های غربی و بنیادهایی مانند "بنیاد جامعه باز" تحت نظارت جرج سوروس، در هدایت این فرآیندها نقش مؤثری داشته‌اند. با وجود این، بسیاری از انقلاب‌های رنگی، تغییرات عمیق اجتماعی مورد انتظار از یک انقلاب را رقم نزده و بیشتر به جابه‌جایی جریان‌های سیاسی حاکم و تغییر توازن قدرت میان غرب و روسیه محدود شده‌اند (نائینی، ۱۳۸۸). همچنین، هر کشور ممکن است دلایل خاص خود را برای براندازی نرم داشته باشد و این فرآیندها با تغییرات متناسب با شرایط داخلی هر کشور همراه باشند. برای مثال، گزارش عسگرآقایف، رئیس‌جمهور سابق قرقیزستان، نشان داد که انقلاب این کشور به‌طور دقیق مطابق با نقشه‌ای از پیش طراحی شده توسط سفیر آمریکا به اجرا درآمد (اسماعیلی، ۱۳۹۰). در نتیجه، هرچند براندازی نرم در کشورهای مختلف ممکن است از الگوهای متفاوتی پیروی کند، اما بررسی‌های علمی می‌توانند نقاط مشترک و تکرارپذیری این پدیده را آشکار سازند و مبنایی برای تحلیل و مقابله با آن فراهم کنند.

۳. روش شناسی

این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی به بررسی اخبار مرتبط با منازعات سیاسی انتخابات ریاست جمهوری بلاروس پرداخته است. مراحل تحقیق شامل (۱) واحدبندی، (۲) نمونه‌گیری، (۳) کدگذاری و (۴) استخراج نتایج بوده و هدف از این روش، دستیابی به مقولات اصلی از طریق دسته‌بندی کدهای استخراج شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها، متن بیش از ۱۳۸ خبر مرتبط با مسائل داخلی و بین‌المللی بلاروس که در بازه زمانی انتخابات ریاست جمهوری سال ۲۰۲۰ منتشر شده، از خبرگزاری تسنیم (<https://www.tasnimnews.com/fa/news>) گردآوری شده است. متن اخبار پس از تبدیل به فیش‌های متنی، با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA2020 (نسخه ۲۰,۰,۵) کدگذاری، دسته‌بندی و تحلیل شد.

تحلیل محتوای کیفی در این پژوهش به‌عنوان یک تکنیک پژوهشی برای پردازش داده‌ها به کار گرفته شده است که هدف آن، فراهم کردن شناختی عمیق‌تر، ارائه بینشی نو و ایجاد تصویری واقعی از مسئله پژوهش است. این روش بر اساس قواعد دقیق انجام شده تا ارزش اسناد، درجه صحت، معنای دقیق و دامنه تأثیر آن‌ها مشخص شود (کرپیندورف، ۱۳۸۲؛ دوورژه، ۱۳۶۲). برای سنجش اعتبار (پایایی) کدگذاری‌ها، از روش تحلیل توافق کدگذاران بر اساس ضریب کاپای کوهن استفاده شده است. این معیار، میزان توافق میان کدگذاران مختلف را برای داده‌های کیفی اندازه‌گیری می‌کند. در این پژوهش، توافق میان کدگذاران برابر با ۸۵٪ محاسبه شد که بالاتر از حد استاندارد (۷۰٪) است و نشان‌دهنده پایایی مطلوب و قابل قبول در نتایج تحقیق می‌باشد.

$$P(\text{observed}) = P_o = a / (a + b + c) = 0.83$$

$$P(\text{chance}) = P_c = 1 / \text{number of codes} = 1 / 4 = 0.25$$

$$\text{Kappa} = (P_o - P_c) / (1 - P_c) = 0.85$$

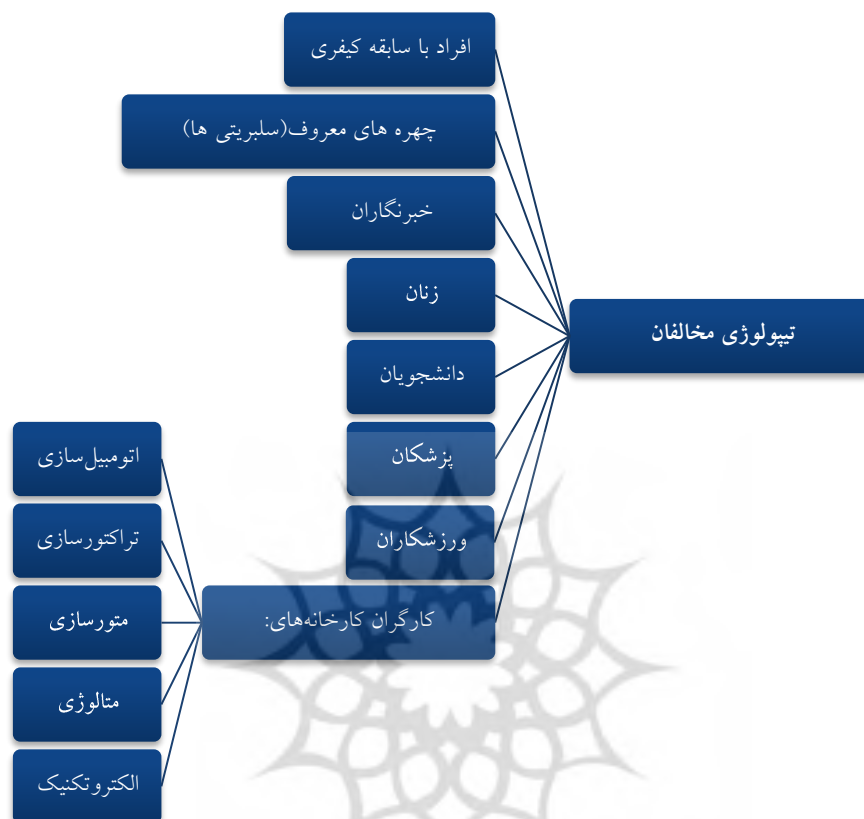
۴. یافته‌های پژوهش: تجزیه و تحلیل داده‌ها بر مبنای تحلیل توصیفی و استنتاجی

۴-۱. تیپولوژی (گونه‌شناسی) مخالفان در بلاروس

یکی از اصول بنیادین در مقابله با منازعات داخلی و مدیریت بی‌ثباتی‌های سیاسی، شناخت و گونه‌شناسی مخالفان است. مدیریت بحران‌های سیاسی مستلزم شناسایی دقیق گروه‌های مخالف و تفاوت در نوع برخورد با آن‌ها بر اساس نقش و کارویژه‌هایشان است. این امر به‌ویژه در کشورهایی با نظام‌های پیچیده سیاسی، اهمیت دوچندانی پیدا می‌کند. به‌عنوان مثال، نحوه واکنش عوامل دولتی و نیروهای امنیتی به خبرنگاران یا دانشجویان باید با مدیریت اعتراضات کارگران یا اصناف تفاوت داشته باشد. در همین راستا، در کشورهایی با زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی خاص، مانند ایران، نوع واکنش در مواجهه با اعتراضات زنان به‌طور قطع با برخورد با گروه‌هایی مانند اراذل و اوباش یا افراد دارای سابقه کیفری، متفاوت است.

بر این اساس، بررسی تیپولوژی مخالفان در هر منازعه سیاسی، به‌عنوان یک گام اساسی در طراحی و اجرای راهبردهای مناسب مدیریت بحران، حائز اهمیت است. در مورد بلاروس، گونه‌شناسی مخالفان دولت الکساندر لوکاشنکو در دوره پس از انتخابات ریاست‌جمهوری، به شرح زیر انجام شده است:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار شماره ۱: تبیولوژی (گونه شناسی) مخالفان لوکاشنکو در بلاروس

۲-۴. اقدامات رقیبان انتخاباتی و مخالفان لوکاشنکو (رئیس جمهور بلاروس)

یکی از عوامل مهم در تحلیل منازعات داخلی و بی ثباتی های سیاسی، بررسی اقداماتی است که توسط معترضان به وضع موجود انجام می شود. این اقدامات می توانند در چارچوب قانون و به صورت رسمی بیان شوند که در گفتمان سیاسی، به آن "استفاده از روش های مسالمت آمیز" گفته می شود. در مقابل، زمانی که این اقدامات از چارچوب قانونی خارج شوند، به آن "اقدامات غیرمسالمت آمیز" اطلاق می شود که خود به دو دسته "خشونت آمیز" و "خشونت پرهیز" تقسیم می گردند. لازم به ذکر است که برخی راهپیمایی ها، به ویژه از سوی مخالفان، به عنوان اقدامات "مسالمت آمیز (خشونت پرهیز)" معرفی می شوند؛ اما به دلیل نداشتن مجوزهای قانونی، از منظر نظام سیاسی غیرمسالمت آمیز تلقی می شوند. در میان اقدامات

غیرمسالمت‌آمیز، تفاوت میان خشونت‌آمیز و خشونت‌پرهیز بودن، در نحوه واکنش نظام سیاسی و نیروهای امنیتی بسیار تأثیرگذار است. به عنوان نمونه، در اقدامات غیرمسالمت‌آمیز خشونت‌پرهیز، نیروهای امنیتی معمولاً تلاش می‌کنند از اعمال خشونت‌پرهیز کنند و واکنش‌هایی ملایم‌تر و متناسب‌تر نشان دهند. اما در مقابل، اقدامات خشونت‌آمیز که اغلب با تخریب اموال عمومی یا حمله به نیروهای امنیتی همراه است، منجر به استفاده از قدرت مشروع توسط نیروهای امنیتی برای کنترل وضعیت می‌شود. تحلیل این اقدامات و تفاوت‌های میان آن‌ها نشان می‌دهد که مدیریت هوشمندانه و متناسب با نوع اعتراضات می‌تواند در کاهش تنش‌ها و بازگرداندن ثبات به نظام سیاسی مؤثر باشد.

جدول شماره ۱: اقدامات رقیبان انتخاباتی و مخالفان لوکاشنکو

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel62342715	وی در عین حال تأکید کرد که آنچه در بلاروس در حال اتفاق افتادن است، یک مشکل داخلی این کشور است که "خود ما باید آن را حل کنیم".	تأکید بر حل مشکلات توسط خود بلاروسی‌ها	اقدامات مسالمت‌آمیز
bel32330883	یک عضو شورای هماهنگی اعلام کرد که مخالفان در بلاروس از اتحادیه اروپا انتظار دارند تا سازوکارهایی عملی را برای حل و فصل اوضاع در این کشور پیشنهاد کند. به گفته وی، اتحادیه اروپا باید دیدگاه رسمی خود و پیشنهاداتی برای حل و فصل این وضعیت ارائه دهد. به عنوان یکی از مکانیسم‌ها، انجام گفتگو بین نمایندگان دولت و مخالفین با مشارکت اتحادیه اروپا می‌تواند مفید باشد.	پیشنهاد انجام گفتگو بین نمایندگان دولت و مخالفین با مشارکت اتحادیه اروپا	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel42331655	هدف شورای هماهنگی مخالفان برای تغییر قانون اساسی و سیاست خارجی بلاروس نیست، بلکه تنها خواستار انجام اصلاحات اجتماعی و اقتصادی داخلی است.	انجام اصلاحات اجتماعی و اقتصادی داخلی	
bel42331655	اعضای شورای هماهنگی مخالفان یادآور شدند که حفظ روابط مشارکتی، متقابلاً سودمند و واقع بینانه دوجانبه با همه شرکای خارجی، از جمله با روسیه، برای مخالفان بسیار مهم است. و در صورت به قدرت رسیدن، مخالفان بلاروس قصد ندارند توافقات بین المللی موجود با کشورهای شریک، از جمله با روسیه، را کنار بگذارند.	حفظ روابط با روسیه	
bel52337909	اعضای شورای هماهنگی مخالفان، به موقع خود به این موضوع باز خواهند گشت. وی یادآور شد: «طی ۲۰ سال گذشته، حتی یک حزب جدید در بلاروس ثبت نشده و این نشان می دهد که مکانیزم ایجاد احزاب سیاسی و ثبت آنها، به احتمال زیاد، مانند همه قوانین دیگر در کشور، یا اصلاً کار نکرده یا بسیار ضعیف عمل می کنند.»	بازگشت به فرایند قانونی و حزبی	
bel52337630	نامزد سابق پست ریاست جمهوری در بلاروس، گفت: اگر بحران سیاسی کنونی	پذیرش روسیه به عنوان میانجی	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	در کشور بدون کمک بین المللی قابل حل و فصل نباشد، مخالفان روسیه را به عنوان میانجی مورد تأیید قرار می‌دهند.		
bel62340164	در عین حال، در این بیانیه مخالفان با تشریح اهداف فعلی این حزب، از جمله فراهم سازی شرایط برای مذاکره با مقامات مینسک، تأکید شده است که اصلاح قانون اساسی بلاروس، یکی از اصلی ترین کارهای سیاسی بلند مدت این حزب خواهد بود.	فراهم سازی شرایط برای مذاکره با مقامات مینسک	
bel62340877	یکی از اعضای شورای هماهنگی مخالفان بلاروس از برقراری تماس با سفارت روسیه در مینسک خبر داد و دیپلمات‌های روسی نیز دریافت این پیام را تأیید و قول دادند به آن پاسخ داده شود.	تلاش برای	
bel62340877	«مخالفان به این مسئله کاملاً پایبند هستند که مردم بلاروس روسیه را دوست داشته و روس‌ها نیز بلاروسی‌ها را دوست دارند. تنها کسی که شهروندان بلاروس را عقب نگه‌داشته، رئیس‌جمهور فعلی، الکساندر لوکاشنکو است.»	برقراری ارتباط با سفارت روسیه	
bel62341418	دفتر مطبوعاتی شورای هماهنگی مخالفان بلاروس، الکساندر لوکاشنکو، رئیس	دعوت به مذاکره	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	جمهور فعلی و مقامات این کشور را به مذاکره فراخوانده است.		
bel12325213	خانم تیخانوفسکایا پس از ارائه شکایت خود به کمیسیون مرکزی انتخابات بلاروس در رابطه با نتیجه انتخاب، دیگر در دسترس نبوده و کسی از وی اطلاعی نداشت. دبیر مطبوعاتی این سیاستمدار هم چندین ساعت به تماس‌ها پاسخ نمی‌داد	شکایت به کمیسیون مرکزی انتخابات بلاروس	
bel22329002	تیخانوفسکایا که به لیتوانی گریخته در پیامی ویدئویی ضمن درخواست دوباره برای بازشماری آراء، از همه شهرداران شهرهای بلاروس خواست مقدمات برگزاری اعتراضات مسالمت‌آمیز در روزهای آتی را فراهم کنند.	درخواست بازشماری آراء و برگزاری اعتراضات مسالمت‌آمیز	
bel52337909	رهبر اپوزیسیون بلاروس تأکید کرد که اعضای این شورا به صورت داوطلب کار می‌کنند و هیچ یک از آنها در طول این مدت پولی دریافت نکرده‌اند و این شورا هرگز از غرب تقاضای بودجه نکرده است. وی افزود: درباره ۵۳ میلیون یوروی که نمایندگان اتحادیه اروپا قبلاً اعلام کرده‌اند، آنها خود از طریق مطبوعات متوجه شدند.»	عدم پذیرش کمک مالی غرب	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel12326641	ستاد انتخاباتی خانم تیخانوفسکایا نتیجه انتخابات را به رسمیت نشناخت.	به رسمیت نشناختن نتیجه انتخابات	
bel42331655	این شورا خواستار آن است تا انتخابات ریاست جمهوری که در تاریخ ۹ آگوست (۱۹ مرداد ماه) در بلاروس برگزار شد، باطل اعلام شود و شرایط برای برگزاری انتخابات جدید فراهم شود. به گفته آنها، رأی گیری باید طبق استانداردهای بین المللی و با ترکیب جدیدی از تمامی کمیسیون‌های فعلی صورت گیرد.	درخواست ابطال انتخابات و برگزاری انتخابات مجدد	اقدامات غیرمسالمت‌آمیز
bel22328449	لوکاشنکا؛ تهدیدات معترضین علیه نیروهای ویژه امنیتی وزارت کشور و خانواده‌های آنها آغاز شده است. مقامات امنیتی از منابع کافی برای محافظت از خود و خانواده‌هایشان برخوردار هستند و با افراد تهدیدکننده برخورد جدی خواهد شد.	اقدام بر علیه خانواده‌های نیروهای امنیتی	
bel52337909	عضو شورای هماهنگی همچنین گفت که مخالفان بلاروس خواستار آن هستند که "یوری کارایف" وزیر کشور استعفا داده یا به جنایات خود علیه مردم بلاروس اعتراف کند.	درخواست استعفای وزیر کشور و اعتراف به جنایات خود	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel32330883	ستاد انتخاباتی ویکتور باباریکو، نامزد ناموفق ریاست جمهوری بلاروس، که کمیته مرکزی انتخابات بلاروس از ثبت نام وی خودداری کرده بود، اعلام کرد که نامه‌هایی را برای سفیران فدراسیون روسیه و کشورهای عضو اتحادیه اروپا ارسال کرده که طی آنها مواضع و دیدگاه مخالفان از وضعیت کنونی در این کشور تشریح شده است تا جامعه بین‌المللی با واقعیات در حال رخ دادن در بلاروس آشنا شوند.	مکاتبه مخالفان با سایر کشورهای	
bel62341418	"سوتلانا تیخانوفسکایا"، نامزد مخالفان برای پست ریاست جمهوری در انتخابات اخیر در بلاروس که در حال حاضر در جمهوری لیتوانی بسر می‌برد، در مصاحبه‌ای که با شبکه تلویزیونی NHK ژاپن انجام داد، اعلام کرد که اعتراضات در بلاروس که پس از انتخابات ریاست جمهوری آغاز شد، فشار کافی بر دولت فعلی در این کشور را وارد می‌کند و این اقدام متوقف نخواهد شد.	درخواست تداوم فشارها	
bel62340164	"ماریا کالس نیکووا" و "ویکتور باباریکو" بنیانگذاران حزب مخالفان بلاروس تحت عنوان "با هم"، در بیانیه‌ای از به رسمیت شناختن پیروزی "سوتلانا تیخانوفسکایا"،	اعلام پیروزی نامزد اصلی مخالفان در انتخابات گذشته	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	نامزد مخالفان در انتخابات ریاست جمهوری که در تاریخ ۹ آگوست برگزار شد، خبر دادند.		
bel62340164	دانشجویان چندین دانشگاه شهر مینسک صبح روز اول ماه سپتامبر (با آغاز سال تحصیلی) برای راهپیمایی همبستگی با مخالفان تجمع کردند. همچنین گزارش شده که دانشجویان خواسته‌های خود را در بیانیه‌ای اعلام کردند: به رسمیت شناختن نامعتبر بودن نتیجه انتخابات ریاست جمهوری ۹ آگوست (۱۹ مرداد ماه)، پایان تعقیب سیاسی شهروندان، آزادی زندانیان سیاسی.	خواست دانشجویان مخالف: نامعتبر بودن نتیجه انتخابات، پایان تعقیب سیاسی شهروندان، آزادی زندانیان سیاسی	
bel62344083	شورای هماهنگی مخالفان بلاروس خواستار آن شد که مقامات مینسک فعالان بازداشت شده: ماریا کالس‌نیکووا، لیلی ولاسوا، آنتون ردنیکوف و ایوان کراوتسوف، را آزاد کنند.	درخواست آزادی بازداشت‌شدگان	
bel72352434	سخنگوی وزارت خارجه روسیه گفت: دعوت مقامات بروکسل از "سوتلانا تیخانوفسکایا"، برای دیدار با وزرای خارجه کشورهای عضو اتحادیه اروپا، دخالت آشکار در امور داخلی بلاروس و نقض منشور سازمان ملل است.	دیدار با سران اتحادیه اروپا	

نام سند (Document) (name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel72352434	اعضای شورای هماهنگی مخالفان بلاروس، قصد دارند یک گروه مذاکر کننده برای گفت‌وگو با اتحادیه اروپا تشکیل دهند. در این شورا همچنین گفته شد که خانم تیخانوفسکایا در تاریخ ۲۱ سپتامبر (۳۱ شهریور) در نشست وزرای خارجه اتحادیه اروپا در بروکسل سخنرانی خواهد کرد.		
bel9.2364844	صدر اعظم آلمان در دفتر خود به مدت ۴۵ دقیقه با "سوتالنا تیخانوفسکایا"، رهبر اپوزیسیون بلاروس دیدار و گفتگو کرد.		
bel9.2364844	رهبر اپوزیسیون بلاروس همچنین با نمایندگان سبزها و اتحادیه احزاب متحد مسیحی هم دیدار و گفتگو کرد. وی همچنین از میانجی‌گری مرکل برای حل مناقشات در بلاروس استقبال کرد.		
bel9.2364844	رهبر اپوزیسیون بلاروس در برلین از آلمان و اتحادیه اروپا خواست تحریم‌هایی را علیه الکساندر لوکاشنکو اعمال کنند.	درخواست تحریم لوکاشنکو	
bel9.2364844	رهبر اپوزیسیون بلاروس تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه ۴۰ تن از حامیان اوکاشنکو را تمجید و تأکید کرد که لیست تحریم‌شدگان باید طولانی‌تر شود. رهبر اپوزیسیون بلاروس بر این عقیده است که	درخواست افزایش تعداد تحریم شدگان	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	در این لیست تحریمی نام رئیس‌جمهور بلاروس هم باید قرار گیرد.		
bel62342715	در شرایطی که عصر روز شنبه پایتخت بلاروس شاهد راهپیمایی گسترده زنان و دانشجویان بود، دو تن از افراد سرشناس مخالفان بلاروسی، این کشور را به مقصد لهستان ترک کردند.	فرار به لهستان	
bel22327694	"سوتلانا تیخانوفسکایا" نامزد مخالفان در انتخابات ریاست‌جمهوری بلاروس از تشکیل "شورای هماهنگی برای انتقال قدرت" خبر داده و از کشورهای اروپایی خواست برای انجام مذاکره با مقامات مینسک، به مخالفان کمک کنند.	تشکیل "شورای هماهنگی برای انتقال قدرت"	
bel22327694	خاتم تیخانوفسکایا افزود: «من شهروندان بلاروسی خود را تحسین می‌کنم. ممنون عزیزان من! ما کار غیرممکنی را انجام داده‌ایم. نشان دادیم که در اکثریت هستیم. و این کشور متعلق به ما، مردم بلاروس است و نه به یک نفر».	تهییج افکار عمومی	
bel22328372	مخالفان دولت بلاروس بر این باورند که لوکاشنکو در انتخابات تقلب کرده است.	القای تقلب در انتخابات	
bel52338390	وی شرط آغاز مذاکرات را آزادی زندانیان سیاسی و تمامی بازداشت شدگان در جریان اعتراضات خیابانی اخیر در	درخواست آزادی تمامی بازداشت	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	بلاروس، نامیده و یادآور شد که صحبت باید روی روند انتقال مسالمت آمیز قدرت در کشور متمرکز باشد.	شدگان بعنوان پیش شرط مذاکره	
bel62341418	وی همچنین از احتمال دخالت مسکو در اوضاع کشورش ابراز نگرانی کرده و یادآور شد که به عقیده وی، "روابط نزدیک" بین الکساندر لوکاشنکو و رئیس‌جمهوری روسیه، "نشانه چندان خوبی نیست".	نگرانی از روابط لوکاشنکو با مسکو و مداخله روسیه در بلاروس	
bel12326641	خانم تیخانوفسکایا در پی انتشار شایعاتی، مبنی بر تلاش برای سوء قصد به جان‌ش، از بلاروس خارج شده و اکنون در کشور لیتوانی بسر می‌برد.	گریختن خانم تیخانوفسکایا به کشور لیتوانی	

۳-۴. اقدامات مخالفان در بلاروس: از روش‌های مسالمت‌آمیز تا گرایش به اقدامات خشونت‌آمیز

همان‌گونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، روند اعتراضات در بلاروس ابتدا از روش‌های مسالمت‌آمیز آغاز شد. مخالفان دولت، به‌ویژه رقبای انتخاباتی لوکاشنکو، در چارچوب قانونی و مشروع در انتخابات شرکت کرده و به‌عنوان نامزد، فرایند رقابت سیاسی را دنبال کردند. پس از اعلام نتایج انتخابات و پیروزی لوکاشنکو، خانم تیخانوفسکایا، رقیب اصلی، با ارائه شکایت به کمیسیون مرکزی انتخابات بلاروس و درخواست بازشماری آراء، همچنان در مسیر قانونی و حزبی به دنبال احقاق حقوق خود بود. با این حال، عدم پاسخگویی مناسب از سوی دولت بلاروس، سبب شد اقدامات مخالفان شدت یابد. در این مرحله، تیخانوفسکایا و دیگر رقبای همزمان با دعوت به مذاکره، درخواست برگزاری اعتراضات مسالمت‌آمیز را مطرح کردند. اما مخالفت دولت بلاروس و شخص لوکاشنکو، به تدریج سبب تغییر شکل مخالفت‌ها به اقدامات غیرمسالمت‌آمیز شد. این تغییر شامل اقداماتی مانند درخواست

ابطال انتخابات، اعلام پیروزی مخالفان در انتخابات، درخواست استعفای وزیر کشور، فشارهای خارجی بر لوکاشنکو، و در نهایت، تشکیل شورای هماهنگی برای انتقال قدرت و سازماندهی مخالفت‌ها در کشورهای همسایه بود. در مرحله اقدامات غیرمسالمت‌آمیز، هرچند تلاش بر آن بود که اعتراضات به صورت خشونت‌پرهیز ادامه یابد، اما در برخی موارد مسیر به سمت اقدامات خشونت‌آمیز تغییر یافت. این تحول اغلب به دو دلیل عمده رخ داد:

۱. خروج کنترل از دست مخالفان، که به دنبال اجرای مدل براندازی نرم بودند.
۲. هدایت عامدانه اعتراضات به سمت خشونت‌آمیز شدن، توسط بخشی از مخالفان در چارچوب مدل براندازی هوشمند.

تحلیل این روند نشان می‌دهد که مخالفان در بلاروس از ابزارهای مختلفی بهره برده‌اند و با گذر از مسیرهای قانونی و مسالمت‌آمیز، به تدریج به اقدامات غیرمسالمت‌آمیز و حتی خشونت‌آمیز گرایش یافته‌اند. این امر، پیچیدگی مدیریت بحران‌های سیاسی را بیش‌ازپیش آشکار می‌کند.

جدول شماره ۲: اقدامات مخالفان برای گسترش دامنه منازعات

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel12327144	شهروندان آزاد شده از بازداشتگاه موقت، پس از آزادی از ضرب و شتم خود توسط نیروهای امنیتی خبر دادند.	اعلام ضرب و شتم توسط نیروهای امنیتی	اقدامات مخالفان برای گسترش دامنه منازعات
bel12327144	معاون وزیر کشور بلاروس در جمع خانواده‌ها و دوستان افراد بازداشت شده در جریان اعتراضات چند روز گذشته در مینسک اعلام کرد که کارکنان بازداشتگاه موقت وزارت کشور شروع به آزاد کردن کلیه افراد بازداشت شده در جریان ناآرامی‌های اخیر در پایتخت کرده‌اند.	تجمع خانواده‌های بازداشت شده	

bel12326641	مردم در طول روز شروع به جمع شدن در مقابل سفارت در مسکو کرده و آزادانه با پلاکاردهایی با شعارهای سیاسی ایستادند. در مجموع، روز چهارشنبه حدود ۴۰۰ نفر در این تجمع مخالفین شرکت کردند. پس از ساعت ۲۰ شب گذشته، مأمورین انتظامی شروع به متفرق کردن معترضین کردند. از آنجا که پلیس خیابان را مسدود نکرده بود، مردم دائماً به سمت سفارت باز می گشتند. در این بین حدود ده نفر از فعالان به خاطر مقاومت در برابر پلیس بازداشت شدند	تظاهرات همبستگی (تجمع در مقابل سفارت روسیه)	
bel12326641	بیش از ۱۰۰ نفر با جمع در مقابل سفارت انگلیس ضمن اعتراضات مسالمت آمیز با پلاکاردهایی خواستار "پایان دادن به خشونت" و "برگزاری انتخابات آزاد و عادلانه" شدند. در این تظاهرات به اصطلاح برای همبستگی با بلاروس، نه تنها اتباع بلاروسی، بلکه مردم انگلیس و شهروندان سایر کشورها نیز حضور داشتند	تظاهرات همبستگی (تجمع در مقابل سفارت انگلیس)	

یکی از اقدامات غیرمسالمت آمیز که مخالفان برای کاهش مشروعیت نظام سیاسی حاکم و مشروع جلوه دادن فعالیت های خود، به ویژه در دوره گذار به سمت اقدامات خشونت آمیز، به کار می گیرند، گسترش دامنه منازعات از طریق ایجاد "عوامل شتابزا" است. این رویکرد، که در بسیاری از انقلاب های رنگی مشاهده شده، موجب تقویت روحیه انقلابی در بخش قابل توجهی از مردم و افزایش مشارکت عمومی در حمایت از مخالفان می شود. مشروعیت زدایی از نظام سیاسی، به عنوان یکی از اهداف کلیدی مخالفان، ارتباط نزدیکی با گسترش دامنه منازعات دارد. این مشروعیت زدایی، گاهی به دلیل سوءمدیریت نیروهای امنیتی رخ می دهد؛ به عنوان مثال، استفاده از ابزارهای خشونت آمیز علیه اقدامات غیرمسالمت آمیز

خسونت‌پرهیز (که از نگاه مخالفان مسالمت‌آمیز تلقی می‌شوند)، می‌تواند به‌طور خودبه‌خود به افزایش اعتراضات و مشروعیت‌بخشی به فعالیت‌های مخالفان منجر شود. در برخی موارد، مخالفان با استفاده از عملیات روانی و ایجاد اتهامات علیه نظام سیاسی و نیروهای امنیتی، این روند را تسریع می‌کنند. اتهام سوءقصد به جان مخالفان و کشته‌سازی، نمونه‌های بارز این استراتژی هستند. این اقدامات، علاوه بر تحریک افکار عمومی داخلی، با هدف جلب حمایت‌های خارجی و تقویت فشارهای بین‌المللی بر نظام سیاسی انجام می‌شوند. تحلیل این روند نشان می‌دهد که مخالفان از ترکیبی از روش‌های رسانه‌ای، روانی و عملیاتی برای افزایش دامنه اعتراضات و کاهش مشروعیت نظام سیاسی بهره می‌گیرند و نقش سوءمدیریت نیروهای امنیتی نیز در این فرآیند بسیار تعیین‌کننده است.

جدول شماره ۳: عملیات روانی مخالفان

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
bel12325213	والری واکولچیک "رئیس سازمان کا.گ.ب. بلاروس، شایعات درباره تلاش برای سوءقصد به جان سیاستمداران مخالف دولت را تکذیب کرد.	اتهام به دولت برای سوءقصد به جان سیاستمداران مخالف دولت	عملیات مخالفان روانی
bel22328449	وزارت دفاع بلاروس انتشار اخباری در رابطه با حضور مزدوران صربستانی در خاک این کشور، به منظور سرکوب اعتراضات را تکذیب کرده و آن را مغایر با واقعیت دانست. آن‌ها در چارچوب بازی‌های بین‌المللی ارتش‌های جهان - ۲۰۲۰ به بلاروس آمده‌اند.	حضور نظامیان خارجی برای سرکوب	
bel012322379	تلاش برای دشمن جلوه دادن مسکو و استفاده از این مسئله برای رسیدن به نتیجه سیاسی لازم در انتخابات ریاست‌جمهوری	تلاش برای دشمن جلوه دادن مسکو	

نام سند Document) (name	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	در بلاروس، می‌تواند عواقب جدی داشته باشد.		
bel62344083	در جریان حوادث پس از انتخابات، چند تن از رهبران مخالفان، به طور مشکوکی ناپدید شده‌اند.		
bel62344083	سخنگوی اداره پلیس شهر مینسک گفت که آنها در حال بررسی اطلاعات مربوط به ربوده شدن ماریا کالس‌نیکوا هستند. دفتر مطبوعاتی سرویس مرزبانی بلاروس نیز یادآور شد که در صورت عبور این فعال سیاسی از مرزهای کشور، با توجه به محرمانه بودن اطلاعات، آنها نمی‌توانند درباره این مسئله هیچ اظهارنظری کنند.	ناپدید شدن چند تن از رهبران مخالف	
bel62344083	شورای هماهنگی مخالفان بلاروس مدعی است که حداقل ۱۰ هزار نفر در جریان اعتراضات بعد از انتخابات ریاست جمهوری در این کشور بازداشت و چند تن از فعالان سیاسی مخالفان نیز از روز دوشنبه ناپدید شده‌اند.	اعلام بازداشت ۱۰ هزار نفر و ناپدید شدن چند فعال سیاسی	
bel32329916	علاوه بر این، روزنامه نگاران بلاروسی با اشاره به بازداشت‌های گسترده، اعلام کرده‌اند که تعداد ۷۶ نفر از معترضین مفقود الاثر شده‌اند. اسامی آنها در فهرست زندانیان	اعلام تعداد ۷۶ نفر از معترضین بعنوان مفقودالاثر	

نام سند (Document name)	گزیده مطالب (Segment)	کدهای استخراجی (Code)	کد اصلی (مقوله) Main Code (category)
	نبوده و بستگان آنها اطلاعی از این افراد ندارند. بیشتر مفقودین مرد هستند.		
bel32330260	پیش از این، در شبکه‌های اجتماعی گزارشی مبنی بر استعفای وزیر امور خارجه بلاروس منتشر شده و یادآوری شد که وی نامه استعفای خود را امضا و به "الکساندر لوکاشنکو" داده است.	شایعه استعفای وزیر امور خارجه	

جدول شماره ۳ تحت عنوان «عملیات روانی مخالفان» به تحلیل اسناد مرتبط با اقدامات روانی مخالفان دولت بلاروس پس از انتخابات ریاست‌جمهوری پرداخته است. این جدول شامل گزیده‌هایی از اخبار و بیانیه‌های منتشرشده در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی است که در آن مخالفان دولت با استفاده از ابزارهای عملیات روانی تلاش کرده‌اند مشروعیت دولت لوکاشنکو را تضعیف کنند. محورهای اصلی این عملیات شامل ایجاد اتهاماتی نظیر سوءقصد به جان سیاستمداران مخالف، انتشار شایعات حضور نیروهای خارجی برای سرکوب معترضان، دشمن جلوه دادن مسکو، ناپدید شدن رهبران مخالف، اعلام بازداشت‌های گسترده و مفقود شدن افراد، و انتشار شایعاتی نظیر استعفای مقامات بلندپایه است. این اقدامات، که در چارچوب کدهای استخراجی و مقوله‌بندی مشخص شده‌اند، نشان‌دهنده تلاش سازمان‌یافته مخالفان برای استفاده از ابزارهای رسانه‌ای و روانی به منظور تحریک افکار عمومی داخلی و بین‌المللی و تقویت فشار بر نظام حاکم است.

۴-۴. سایر مؤلفه‌های مؤثر در منازعات داخلی و بی‌ثباتی سیاسی

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، این مؤلفه‌ها ممکن است از کشوری به کشور دیگر متفاوت باشند. به‌عنوان مثال، شرایط فصلی و مناطق آب‌وهوایی می‌توانند در زمان و شکل برگزاری اعتراضات تأثیرگذار باشند. به این صورت که در تابستان یا در کشورهای گرمسیری، اعتراضات غالباً در شب برگزار می‌شود. در اکثر کشورها، مکان برگزاری تجمعات مخالفان معمولاً در مناطق مهم و خیابان‌های اصلی شهر

انتخاب می‌شود تا بیشترین انعکاس رسانه‌ای را داشته باشد. این الگو حتی در مناطق حاشیه‌ای نیز صدق می‌کند، جایی که تمرکز بر خیابان‌های اصلی، ساختمان‌های دولتی، مراکز خرید و سایر نقاط حیاتی است. استفاده از ابزارهای ارتباطی یکی دیگر از مؤلفه‌های مهم در سازماندهی اعتراضات، انعکاس درگیری‌ها و ارائه آمارهای مربوط به کشته‌شدگان، مجروحان، دستگیرشدگان و مفقودشدگان است. این ابزارها معمولاً مشابه هستند، مگر آنکه با پیشرفت تکنولوژی، ابزارهای جدیدی وارد میدان شوند. نکته آخر، استفاده مخالفان از نمادها برای تقویت پیام‌هایشان است. استفاده از رنگ‌ها، گل‌ها، کلاه‌ها، چترها و همچنین خواندن سرودهای ملی یا شعارهای خاص، از جمله مواردی هستند که به عنوان نمادهای اعتراضات به کار گرفته می‌شوند و به جنبش‌ها هویت و انسجام می‌بخشند.

نمودار شماره ۲: زمان اعتراضات در منازعات سیاسی بلاروس

نمودار شماره ۳: مکان اعتراضات در منازعات سیاسی بلاروس

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار شماره ۴: نمادهای مخالفان در منازعات سیاسی بلاروس

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار شماره ۵: ابزارهای معترضان در منازعات سیاسی بلاروس

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نمودار شماره ۶: ابزارهای مخالفان در اقدامات خشونت‌آمیز

۴-۵. راهکارهای کنترل منازعات پس از انتخابات ریاست‌جمهوری بلاروس توسط نظام

سیاسی حاکم

یکی از دغدغه‌های اصلی نظام‌های سیاسی از گذشته تاکنون، مواجهه با تغییرات و تحولات خارج از اراده و کنترل بوده است. در طول تاریخ، نظریه‌پردازان و اندیشمندان سیاسی همواره در تلاش بوده‌اند تا تغییرات را در راستای دستیابی به اهداف سیاسی خود مدیریت کنند؛ خواه این اهداف شامل حفظ نظام سیاسی باشد یا سرنوشتی آن. شواهد این تلاش‌ها را می‌توان در آثار مکتوب تاریخی و نظریه‌های برجای‌مانده مشاهده کرد. تمام نظام‌های سیاسی، اعم از دیکتاتوری، مردم‌سالار، مارکسیستی، لیبرال‌دموکراسی، ناسیونالیستی، یا دینی، به دنبال حفظ و تداوم نظام خود هستند. باین‌حال، دلایل حفظ

قدرت در هر یک از این نظام‌ها متفاوت و وابسته به ویژگی‌های خاص ارزشی و ایدئولوژیک آن‌ها است. این تفاوت‌ها سبب می‌شود که نظام‌های سیاسی برای کنترل تغییرات و مدیریت منازعات داخلی و بی‌ثباتی‌های سیاسی، راهکارهای خاصی را طراحی و به‌کار گیرند. این راهکارها به‌منزله ابزاری هستند که هر نظام با توجه به دیدگاه‌های ارزشی و ایدئولوژیک خود از آن‌ها بهره می‌برد.

در این میان، شناخت راهکارهای کنترل منازعات از سوی نظام‌های سیاسی مختلف، از اهمیت بسیاری برخوردار است. البته در نظام جمهوری اسلامی ایران، به دلیل نگاه ارزشی و اعتقاد به این اصل که هدف، وسیله را توجیه نمی‌کند، استفاده از راهکارهای غیراخلاقی و غیرانسانی مجاز نیست. در نقطه مقابل، در بلاروس، رئیس‌جمهور لوکاشنکو با روحیه‌ای تمامیت‌خواهانه، مدیریت منازعات سیاسی کشورش را به‌گونه‌ای متفاوت تعریف کرده است. وی معتقد است که اگر از روش‌های دموکراتیک استفاده کند، کشور را از دست خواهد داد و به همین دلیل، مجبور است از ابزار زور برای سامان‌دهی اوضاع استفاده کند (تسینیم، ۱۳۹۹/۳/۳۱). همچنین، وی با تکیه بر نگاه تمامیت‌خواهانه خود، جایگاه خویش را فراتر از مقام ریاست‌جمهوری دانسته و خود را به‌عنوان رهبر بلاروس معرفی کرده است. وی در این باره می‌گوید: «من به‌عنوان رهبر بلاروس، تمام زندگی خود را برای استقلال این کشور صرف کرده‌ام و اجازه نخواهم داد که کشور تجزیه شود، حتی اگر این کار به هر قیمتی تمام شود» (تسینیم، ۱۳۹۹/۳/۳۱). در ناآرامی‌های بلاروس (۲۰۲۰) که پس از اعلام نتایج انتخابات ریاست‌جمهوری این کشور آغاز شد، نظام سیاسی حاکم راهبردهایی را برای کنترل منازعات به‌کار گرفت. این راهبردها، بدون در نظر گرفتن نگاه ارزشی (اخلاقی یا غیراخلاقی بودن اقدامات)، توانستند نظام سیاسی بلاروس را از خطر براندازی حفظ کنند. طی این دوره، نظام سیاسی بلاروس مجموعه‌ای گسترده از اقدامات را در جهت مدیریت اوضاع به‌کار گرفت؛ اما برخی از این اقدامات به دلیل تصمیمات عجولانه و غیرمنطقی، نه تنها به کاهش ناآرامی‌ها منجر نشد، بلکه شدت آن‌ها را نیز افزایش داد. ریشه بسیاری از این اقدامات را باید در روان‌شناسی سیاسی شخص لوکاشنکو جستجو کرد، که پس از سال‌ها تصدی قدرت در بلاروس، دچار تمامیت‌خواهی شده است. بالین‌حال، برخی اقدامات به‌ویژه اشتباهات کشورهای همسایه و قدرت‌های خارجی مانند ناتو، اتحادیه اروپا و آمریکا، از جمله تحرکات نظامی همچون برگزاری رزمایش‌های مشترک یا انتقال نیروهای نظامی به مناطق مرزی، فرصت‌هایی را برای دولت بلاروس فراهم کرد. این اقدامات به دولت امکان داد تا با بزرگ‌نمایی تهدیدات خارجی، مسائل

داخلی را تحت الشعاع قرار دهد، وحدت ملی را تقویت کند و حمایت روسیه، به عنوان بزرگ‌ترین حامی استراتژیک بلاروس، را برای حفظ وضع موجود و حمایت از لوکاشنکو جلب کند. اقداماتی نظیر تأکید بر مشروعیت انتخابات، عدم پذیرش خواسته‌های غیرقانونی مخالفان، مشروعیت‌زدایی از آن‌ها، توجیه اقدامات نیروهای امنیتی و پلیس در مواجهه با معترضان، استفاده گسترده از عملیات روانی و مقابله با عملیات روانی مخالفان، از جمله راهبردهای قابل توجهی است که می‌توان به عنوان مدلی برای مدیریت منازعات سیاسی مورد مطالعه قرار داد.

۵. نتیجه‌گیری

سوالی که این پژوهش به آن پرداخت، بررسی گام‌های منازعات داخلی و بی‌ثباتی سیاسی در بلاروس و راهبردهای مقابله‌ای نظام سیاسی این کشور بود. نتایج نشان می‌دهد که منازعات بلاروس در سه گام اصلی قابل تحلیل است و هر گام با راهبردهای مشخصی از سوی دولت مواجه شده است.

۵-۱. گام اول: وقوع اعتراضات زودهنگام (شکل‌گیری سیگنال‌های اولیه ناآرامی)

نخستین مرحله منازعات سیاسی در بلاروس با شکل‌گیری اعتراضات زودهنگام علیه دولت آغاز شد. این اعتراضات تقریباً یک هفته پیش از انتخابات ریاست‌جمهوری با تجمعات سازمان‌یافته در پایتخت و دیگر شهرها بروز یافت. نمونه‌ای از این اعتراضات، تجمع مخالفان در پارک کی‌یفسکی مینسک و تجمع غیرقانونی در پیست دوچرخه‌سواری مینسک بود که با فراخوان شبکه‌های اجتماعی شکل گرفت. این تجمعات به عنوان سیگنال‌هایی اولیه برای ناآرامی‌های پس از انتخابات، نشان‌دهنده پیش‌بینی‌پذیری بحران توسط دولت بودند.

۵-۱-۱. راهبردهای مقابله با چالش‌های مرحله نخست: برای کنترل این وضعیت، دولت بلاروس اقدام به دستگیری رقبا و مخالفان کرد. همچنین، با دستگیری افرادی که با کشورهای خارجی در ارتباط بودند، تلاش شد تا ارتباطات خارجی مخالفان مختل شود. هوشیاری سیستم امنیتی و نهادهای تصمیم‌گیر از جمله نمایندگان پارلمان، افزایش یافت و تهدید مخالفان به عنوان ابزاری بازدارنده مورد استفاده قرار گرفت. این اقدامات نشان‌دهنده تلاش نظام سیاسی بلاروس برای مهار اعتراضات پیش از تبدیل آن‌ها

به بحران‌های گسترده‌تر بود. تحلیل دقیق رفتار دولت در این گام نشان می‌دهد که اقدامات پیشگیرانه، هرچند در مواردی انتقادبرانگیز، توانست مانع از گسترش سریع ناآرامی‌ها در مراحل ابتدایی شود.

۵-۲. گام دوم: بروز اقدامات غیرمسالمت‌آمیز

پس از اعلام نتایج انتخابات ریاست‌جمهوری در بلاروس و تضاد آن با انتظارات جریان‌های سیاسی و اجتماعی معترض، اقدامات غیرمسالمت‌آمیز به‌عنوان بخشی از راهبردهای مخالفان به وقوع پیوست. این اقدامات طیف گسترده‌ای از رفتارهای سیاسی را شامل می‌شد که بر القای بی‌اعتمادی نسبت به نظام سیاسی حاکم تمرکز داشت. نمونه‌هایی از این اقدامات عبارت بودند از:

- القاء تقلب در انتخابات و درخواست ابطال آن، که بلافاصله پس از اعلام نتایج مطرح شد.
- استعفای کارکنان دولت و وزرا در اعتراض به نتایج انتخابات.
- انجام عملیات روانی از طریق اتهام‌زنی به دولت برای سوءقصد به جان سیاستمداران مخالف، ارائه آمارهای اغراق‌آمیز و غیرواقعی از کشته‌شدگان، بازداشت‌شدگان، زخمی‌ها و ناپدیدشدگان.
- براندازی نرم با استفاده از نمادپردازی و سازماندهی تظاهرات همبستگی.
- تحریک گروه‌های اجتماعی مانند زنان و دانشجویان و تهییج افکار عمومی با بهره‌گیری از ابزارهای رسانه‌ای شامل شبکه‌های ماهواره‌ای، شبکه‌های اجتماعی، وبلاگ‌نویسی، مطبوعات و برگزاری تظاهرات روزانه.

۵-۲-۱. راهبردهای مقابله با چالش‌ها: نظام سیاسی بلاروس برای کنترل این چالش‌ها مجموعه‌ای

از اقدامات را در پیش گرفت که در جدول‌های مربوطه به تفصیل ذکر شده‌اند. در یک جمع‌بندی، مهم‌ترین راهبردها به شرح زیر بودند:

۱. کنترل منازعات: اعلام آمادگی برای برگزاری رفراندوم قانون اساسی، اخراج کارگران اعتصاب‌کننده و مجریان رسانه‌ای شناخته‌شده حامی اعتراضات، برگزاری مراسم تحلیف بدون اطلاع قبلی، تعطیلی مراکز و قطع ارتباطات، حضور لوکاشنکو در مراکز اعتصاب، مشروعیت‌بخشی به نیروهای امنیتی و پلیس، تأیید مشروعیت انتخابات توسط ناظران بین‌المللی و دستگیری نمایندگان رسانه‌های گروهی و تهدید مخالفان.

۲. مشروعیت‌زدایی از معترضان: نمایش اعتراضات به‌عنوان "بازی بدون قانون"، القای قدرت‌طلبی معترضان و انتساب رهبران اعتراضات به بیگانگان و اعلام غیرقانونی بودن تجمعات و معرفی معترضان به‌عنوان اقلیتی با سابقه کیفری.

۳. اجرای عملیات روانی: آزادی بازداشت‌شدگان برای کاهش فشار افکار عمومی، هشدار نسبت به پیامدهای منفی منازعات، تحریک احساسات میهن‌پرستانه و تأکید بر حفظ تمامیت ارضی و آرام نشان دادن اوضاع و تهدید به اعمال خشونت در صورت ادامه اعتراضات.

۴. بزرگ‌نمایی تهدیدات خارجی: استفاده از اقدامات ناتو و کشورهای همسایه برای القای خطرات خارجی و افزایش انسجام داخلی.

راهبردهای ذکر شده، هرچند انتقادات زیادی را از سوی مخالفان و برخی نهادهای حقوق بشری به دنبال داشت، اما در نهایت توانستند نقش کلیدی در حفظ نظام سیاسی حاکم و کنترل ناآرامی‌ها ایفا کنند.

۵-۳. گام سوم: بروز اقدامات خشونت‌آمیز

یکی از ویژگی‌های ناآرامی‌های سیاسی در بلاروس پس از انتخابات ریاست‌جمهوری، گرایش برخی گروه‌ها به اقدامات خشونت‌آمیز بود. این اقدامات شامل استفاده از سلاح و مواد انفجاری، انسداد خیابان‌ها، حرکت معترضان به سمت اماکن دولتی و محل اقامت لوکاشنکو، و حتی تهدید یا حمله به خانواده‌های نیروهای امنیتی بود. هرچند به دلیل رویکرد براندازی نرم (انقلاب رنگی)، اقدامات خشونت‌آمیز در بلاروس به نسبت محدود بود، اما تأثیرات روانی و امنیتی قابل توجهی بر نظام سیاسی و جامعه داشت.

۵-۳-۱. راهبردهای مقابله با اقدامات خشونت‌آمیز: نظام سیاسی بلاروس برای کنترل این وضعیت

و جلوگیری از تشدید خشونت‌ها، مجموعه‌ای از اقدامات را در پیش گرفت که می‌تواند به‌عنوان الگویی برای مدیریت بحران در سایر کشورها مورد استفاده قرار گیرد. این اقدامات عبارت‌اند از:

۱. برخورد قاطع و سریع: نیروهای امنیتی با هرگونه اقدام خشونت‌آمیز به سرعت و جدیت برخورد کردند تا مانع گسترش بی‌ثباتی شوند.

۲. آگاهی و هوشیاری: مقامات و نیروهای امنیتی با تقویت هوشیاری و رصد دقیق اوضاع، از غافلگیری جلوگیری کردند. این امر شامل آموزش‌های تخصصی برای مدیریت شورش‌ها و آشوب‌ها بود.

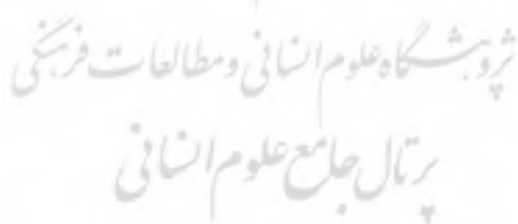
۳. استفاده از تجهیزات متناسب: تجهیز نیروهای امنیتی با ابزارهای متناسب با شدت اقدامات خشونت‌آمیز، کارآمدی آن‌ها را افزایش داد.

۴. انسداد خیابان‌ها و مراکز تجمع: خیابان‌های اصلی پایتخت و مکان‌های احتمالی تجمع مخالفان تحت کنترل دقیق قرار گرفتند.

۵. قطع دسترسی به ابزارهای ارتباطی مخالفان: ابزارهای ارتباطی مانند تلگرام و اینستاگرام که برای سازمان‌دهی و هماهنگی مخالفان استفاده می‌شد، از دسترس خارج شدند. پیش‌بینی می‌شود که در آینده ابزارهای جدیدتری مانند شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای و مکان‌یاب‌ها نیز برای سازمان‌دهی معترضان مورد استفاده قرار گیرند.

۶. حفاظت از اماکن حساس دولتی: ساختمان‌های دولتی و اماکن حساس تحت حفاظت شدید قرار گرفتند تا از حملات احتمالی جلوگیری شود.

۷. بازداشت مخالفان: دستگیری افراد متخلف و معارضان خشونت‌طلب انجام شد، اما با دقت به گونه‌ای که تجمع خانواده‌های بازداشت‌شدگان به یک چالش امنیتی جدید تبدیل نشود. این راهبردها، هرچند ممکن است در نگاه نخست سخت‌گیرانه به نظر برسند، اما در چارچوب مدیریت بحران و حفظ امنیت ملی، ابزاری مؤثر برای کنترل وضعیت و جلوگیری از بی‌ثباتی سیاسی محسوب می‌شوند.

فهرست منابع

- اسماعیلی، حمیدرضا (۱۳۹۰). ویژگی‌های مهم انقلاب رنگی. برگرفته از پایگاه اینترنتی بانک مقالات فارسی: www.swar.ir/articles.aspx?aid=66
- تسنیم (۱۳۹۹/۶/۱۶). از راهپیمایی زنان مینسک تا فرار مخالفان به لهستان، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/06/16/2342715>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۱۷). لوکاشنکو از دستگیری اتباع امریکایی در بلاروس خبر داد، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/17/2322821>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۱۸). ادامه تجمع مخالفان رئیس‌جمهوری کنونی بلاروس در آستانه انتخابات، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/18/2323226>
- تسنیم (۱۳۹۹/۶/۱۸). بازداشت ۱۰ هزار نفر در اعتراضات بلاروس/ناپدید شدن برخی رهبران مخالفان، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/06/18/2344083>
- تسنیم (۱۳۹۹/۶/۲۲). اندیشکده کاتو: به دلایل ژئواستراتژیک امریکا و اروپا باید از دخالت در مسئله بلاروس اجتناب کنند، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/06/02/2333878>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۰). اعتراض مردم بلاروس به نتیجه انتخابات، برگرفته از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/20/2324287>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۱). پراگ سازماندهی اعتراضات در بلاروس را تکذیب کرد/رقیب لوکاشنکو به لیتوانی گریخت، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/21/2325213>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۳). اعتراضات مردم بلاروس به مسکو و لندن هم کشیده شد، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/23/2326641>
- تسنیم (۱۳۹۹/۶/۲۴). راهپیمایی بزرگ مخالفان لوکاشنکو در پایتخت بلاروس، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/06/24/2348401>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۵). رقیب انتخاباتی لوکاشنکو از اروپایی‌ها کمک خواست، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/25/2327694>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۶). پمپئو: امریکا در حال مذاکره با اتحادیه اروپا درباره بلاروس است، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/26/2328372>

- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۶). دستور لوکاشنکو برای جلوگیری از اقدامات غیرقانونی در بلاروس، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/26/2328449>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۸). اعتصاب کارگران ۵ کارخانه بزرگ در پایتخت بلاروس، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/28/2329916>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۲۸). تکذیب خبر استعفای وزیر امور خارجه بلاروس، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/28/2330260>
- تسنیم (۱۳۹۹/۶/۳). تجمع بزرگ مخالفان در پایتخت بلاروس، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/06/03/2334258>
- تسنیم (۱۳۹۹/۶/۳). لوکاشنکو "اسلحه در دست" از نیروهای امنیتی تشکر کرد، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/06/03/2334318>
- تسنیم (۱۳۹۹/۵/۳۰). مخالفان در بلاروس خواستار آغاز سریع مذاکرات شدند، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/05/30/2331655>
- تسنیم (۱۳۹۹/۳/۳۱). لوکاشنکو از خشی شدن یک توطئه بزرگ در بلاروس خبر داد، برگرفته از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/03/31/2289389>
- جمالی، جواد (۱۳۹۱). عملیات روانی در بستر انقلاب‌های رنگی. برگرفته از پایگاه اینترنتی بانک مقالات: <http://www.ravayatgar.org/jang-narm/item/10347>
- خبرگزاری مشرق (۱۳۹۹/۴/۲). جزئیات بازداشت اعضای یک مؤسسه خیریه، به نقل از پایگاه اطلاع‌رسانی به نشانی: <https://www.mashreghnews.ir/fa/news/1086402>
- دوورژه، موریس (۱۳۶۹). اصول علم سیاست، ترجمه ابوالفضل قاضی، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- کرپندروف، کلوس (۱۳۸۲). تحلیل محتوا، مبانی روش‌شناسی، ترجمه هوشنگ نایی، تهران: نشر نی، چاپ چهارم.
- گلشن‌پژوه، محمودرضا (۱۳۸۴). انقلاب مخلمین، انقلاب نارنجی، انقلاب لاله‌ای؛ نگاهی به تحولات اخیر در مناطق خاورمیانه و آسیای مرکزی، گزیده تحولات جهان، شماره ۳۳. تهران: انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.
- مقام معظم رهبری (۱۳۹۹/۷/۲۱). بیانات در ارتباط تصویری با مراسم مشترک دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری نیروهای مسلح، برگرفته از پایگاه اینترنتی: <https://farsi.khamenei.ir>
- نائینی، علی محمد (۱۳۹۰). نقش عوامل خارجی در پیدایش انقلاب‌های رنگین: بررسی موردی دو کشور گرجستان و اوکراین. برگرفته از پایگاه اینترنتی بانک مقالات فارسی: <http://www.arteshi.com>